13/09/2022

100 χρόνια από την Σφαγή της Σμύρνης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Εκατό χρόνια συμπληρώνονται σήμερα από την έναρξη της σφαγής της Σμύρνης από τα τουρκικά στρατεύματα του Μουσταφά Κεμάλ που είχε ως συνέπεια των ξεριζωμό χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες, εκεί όπου η παρουσία τους χανόταν στα βάθη των αιώνων.

Η τραγική εξέλιξη συνέβαλε στον τερματισμό του οράματος της Μεγάλης Ιδέας, κάτι που είχε κάνει τον οραματιστεί της Ελευθέριο Βενιζέλο να πιστέψει πως η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και τον πέντε Θαλασσών ήταν εφικτό να υλοποιηθεί. Η ιστορία όμως τον διέψευσε. Σωρεία λαθών από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της Ελλάδος, μα πάνω απ΄’ όλα το μένος που κυριαρχούσε από τον Εθνικό Διχασμό οδήγησε στην απώλεια με βίαιο τρόπο ανθρωπίνων ψυχών και την κοσμοπολίτικη Σμύρνη μαζί με άλλες κοιτίδες του Μικρασιατικού Ελληνισμού, στα χέρι των Τούρκων.

Η Τουρκία, συστηματικά αντίθετη και τυφλή απέναντι στην ιστορία και το χρέος της αλήθειας προς αυτή, αρνείται τα μεγάλα εγκλήματα που διέπραξε τότε. Η μνήμη ωστόσο επιβάλει να μην ξεχνούμε εκείνες τις μέρες. Άλλαξαν τον ρουν της ιστορίας, σε καμία περίπτωση όμως δεν πέρασαν στην λήθη.

Το χρονικό της σφαγής της Σμύρνης

Το απόγευμα της Παρασκευής 26 Αυγούστου / 8 Σεπτεμβρίου εγκατέλειψαν τη Σμύρνη όλες οι ελληνικές στρατιωτικές και πολιτικές αρχές. Τελευταίος αναχώρησε, υπό τις αποδοκιμασίες του πλήθους, ο ύπατος αρμοστής Αριστείδης Στεργιάδης. Ετσι ο χριστιανικός πληθυσμός, που διαβιούσε στην πόλη ή είχε προσφυγοποιηθεί εκεί μετά την κατάρρευση του μετώπου, βρέθηκε εξ ολοκλήρου έκθετος. Μοναδική του παρηγοριά είχε απομείνει ο μητροπολίτης Χρυσόστομος, ο οποίος είχε αρνηθεί να εγκαταλείψει το ποίμνιό του.

Μια ημέρα μετά, το Σάββατο 9 Σεπτεμβρίου, οι πρώτες τουρκικές δυνάμεις εισήλθαν στη Σμύρνη. Επρόκειτο για άντρες του τουρκικού ιππικού, ντυμένους στα μαύρα. Στο πέρασμά τους οι χριστιανοί της πόλης πανικοβλήθηκαν. Αντίθετα, στην τουρκική συνοικία σήμανε γενικός ξεσηκωμός. Στις 5.00 το απόγευμα της Κυριακής 10 Σεπτεμβρίου 1922 ο Μουσταφά Κεμάλ μπήκε στην πόλη της Σμύρνης. Πλήθος κόσμου είχε ξεχυθεί στους δρόμους για να τον υποδεχτεί. Ο Κεμάλ κατευθύνθηκε πρώτα στο Διοικητήριο, το Κονάκι, όπου είχε συνεργασία με τον Νουρεντίν πασά, φρούραρχο της πόλης.

Το απόγευμα της Τετάρτης 13 Σεπτεμβρίου 1922, ο ηγέτης των Τούρκων εθνικιστών Μουσταφά Κεμάλ αναπαυόταν σε ένα από τα πλέον αριστοκρατικά προάστια της Σμύρνης, στο Κορδελιό, στο σπίτι μιας από τις ευπορότερες τουρκικές αστικές οικογένειες της πόλης. Το σκηνικό ήταν κινηματογραφικό. Στη βεράντα της λευκής έπαυλης, με συντροφιά τη γοητευτική Λατιφέ χανούμ, κόρη της οικογένειας, ο Κεμάλ απολάμβανε το ποτό του ενώ στο βάθος η «αρχόντισσα της Ιωνίας» καιγόταν.

Σχεδόν ταυτόχρονα στις γειτονιές της Σμύρνης, και παρά τις αρχικές διαβεβαιώσεις των κεμαλικών πως δεν επρόκειτο να συμβεί το παραμικρό, ξεκίνησαν οι σφαγές και οι λεηλασίες πρώτα στην αρμενική συνοικία και ακολούθως στην ελληνική. Και σαν να μην έφτανε αυτό, ξαφνικά ξέσπασαν εστίες φωτιάς στην αρμενική γειτονιά. Τα πρώτα λεπτά κανείς δεν ανησύχησε. Επρόκειτο για συνηθισμένο φαινόμενο, ιδιαίτερα τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες. Ομως, μέχρι το απόγευμα η φωτιά είχε δυναμώσει. Το μήκος της ξεπερνούσε ήδη το ενάμισι χιλιόμετρο, ενώ νέες εστίες άναψαν και στις ελληνικές συνοικίες. Οσο

περνούσε η ώρα γινόταν αντιληπτό ότι εκείνη η φωτιά δεν είχε καμία σχέση με τις προηγούμενες, καθώς έτεινε να γίνει ανεξέλεγκτη. Ανθρωποι έβγαιναν έντρομοι από τα σπίτια τους, απειλούμενοι από τις φλόγες που διαρκώς πλησίαζαν και μαζί με τους πρόσφυγες, που κατά χιλιάδες συνέρρεαν από το εσωτερικό, κατευθύνονταν προς τη θάλασσα. Η προκυμαία της Σμύρνης πρόβαλε ως η μοναδική διέξοδος σωτηρίας για τους χριστιανούς, αφού στα σοκάκια οι δολοφονίες, οι βιασμοί και οι λεηλασίες από τα άτακτα σώματα Τσετών είχαν πολλαπλασιαστεί. Εκεί στο κοσμοπολίτικο «Quay» μήκους περίπου τριών χιλιομέτρων, το οποίο άλλοτε έσφυζε από ζωή, οι ναύτες από τα πολεμικά πλοία των Μεγάλων Δυνάμεων είχαν ήδη ξεκινήσει την επιχείρηση απομάκρυνσης των υπηκόων τους. Ο ήλιος πάνω από τη Σμύρνη είχε χαθεί μέσα σε ένα πέπλο μαύρου καπνού, που διαρκώς μεγάλωνε.

Σύμφωνα με αξιόπιστα στοιχεία, στην προκυμαία της Σμύρνης κατέφυγαν εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες αναζητώντας σωτηρία στη θάλασσα. Και όταν η φωτιά γιγάντωσε καίγοντας ακόμη και τα παραλιακά καταστήματα, τα ξενοδοχεία και τα αρχοντόσπιτα, σε μια στενή λωρίδα της προκυμαίας, σε συνθήκες αφόρητης ζέστης, εγκλωβίστηκαν χιλιάδες άνθρωποι δίχως φαγητό και νερό –καθώς οι Τούρκοι είχαν κλείσει τους φούρνους και είχαν διακόψει την παροχή νερού– εκλιπαρώντας τους ναύτες των ξένων πολεμικών και εμπορικών πλοίων να τους σώσουν. Κάποιοι έπεφταν απελπισμένοι στη θάλασσα προκειμένου να σωθούν, υπό τους πυροβολισμούς Τούρκων στρατιωτών που δεν τους άφηναν να διαφύγουν. Αλλοι ούρλιαζαν και θρηνούσαν, την ίδια στιγμή που Τούρκοι ιππείς περνούσαν ανάμεσά τους ληστεύοντάς τους και αρπάζοντας νεαρές κοπέλες. Αρκετοί έφτασαν στα όρια της παραφροσύνης. Οι πύλες της κολάσεως είχαν ανοίξει. Ποτέ δεν θα μάθουμε πόσοι ακριβώς έχασαν τη ζωή τους στην προκυμαία της Σμύρνης. Πόσοι αποσπάστηκαν από τις οικογένειές τους, αφού, σύμφωνα με τις εντολές του Κεμάλ, όλοι οι άντρες ηλικίας 18 έως 50 χρονών διαχωρίστηκαν και στάλθηκαν σε πορείες θανάτου στο εσωτερικό. Στο ιστορικό «Quay» ξεδιπλώθηκαν αναρίθμητα ανθρώπινα δράματα, που κατατάσσονται στις πιο μελανές σελίδες της Ιστορίας του 20ού αιώνα. Διαπράχθηκαν εγκλήματα και ιστορίες βίαιου αποχωρισμού. Σημειώθηκαν όμως και σπουδαίες πράξεις ηθικού μεγαλείου από άντρες και γυναίκες ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων, οι οποίοι με κίνδυνο της ζωής τους διέσωσαν πάμπολλους πρόσφυγες, όπως ο Αμερικανός μεθοδιστής πάστορας Εϊσα Τζένιγκς και η Εστερ Πολ Λάβτζοϊ, επικεφαλής της αμερικανικής Ενωσης Νοσοκομειακών Γιατρών.

Απέναντι, από τα καταστρώματα των πολεμικών πλοίων των Μεγάλων Δυνάμεων, οι ναύτες κοιτούσαν αποσβολωμένοι όσα διαδραματίζονταν στην προκυμαία. Την ίδια στιγμή ανάμεσα στους αξιωματικούς πραγματοποιούνταν συζητήσεις, συχνά

έντονες, για το τι έπρεπε να πράξουν. Κάποιοι από αυτούς παρέμεναν ασυγκίνητοι, επικαλούμενοι λόγους ουδετερότητας, ενώ κάποιοι άλλοι ήθελαν να αναλάβουν δράση μπροστά στο συντελούμενο έγκλημα. Βρετανοί, Σουηδοί και Ιάπωνες ξεκίνησαν πρώτοι να διασώζουν πρόσφυγες ενώ οι Αμερικανοί παρέμειναν αρχικά αμήχανοι, αλλά λίγο αργότερα ανέλαβαν και αυτοί δράση. Υστερα από τρεις ολόκληρες ημέρες και αφού η φωτιά είχε κατακαύσει μεγάλο μέρος της πόλης, στις 16 Σεπτεμβρίου, οι Τούρκοι ήρθαν σε συμφωνία με αξιωματούχους των Μεγάλων Δυνάμεων, επιτρέποντας την απομάκρυνση των προσφύγων από την προκυμαία της Σμύρνης έως την 1η Οκτωβρίου 1922. Τότε ξεκίνησε μία από τις μεγαλύτερες ανθρωπιστικές επιχειρήσεις στην Ιστορία της ανθρωπότητας, αρχικά από πλοία άλλων χωρών και μετά την 23η Σεπτεμβρίου και από ελληνικά.

Πηγή χρονικού: Ιάκωβος Μιχαηλίδης – kathimerini.gr